

ÁTREOVCI

Tantalos, Pelops, Átreus, Thyestes,
Aigisthos, Agamemnon, Klytimestra,
Menelaos, Helena, Ifigenie, Orestes,
Elektra

vláda: oblast Lydie, pak Mykény a Sparta

- členové prokletého rodu **Átreovců** jsou ústředními aktéry trojské války
 - tyto mytické události popisují (coby skutečnou bitvu) doboví váleční zpravodajové: **Darés Fryžský** (*Pád Tróje*) a **Dyktys Krétský** *Zápisky o válce trojské* (in *Homérští hrdinové ve vzpomínkách věků*)
 - jde o mýty spjaté s reálnou historickou událostí (podobně jako např. *Mahábhárata*)
 - bohové u smrtelníků nesnášeli hybris (pyšnou zvůli), za niž netrestali pouze její nositele, ale i jejich potomky
 - v této souvislosti stihl jejich hněv také rod Átreovců
- vše začalo u jejich prapředka **Tantala**
 - syn boha **Dia** a nymfy **Pluto**

- Tantalos se stal natolik oblíbeným u olympských bohů, že s nimi často sedával u hodovního stolu, jednou se však dopustil zásadního prohřešku:
- podle jedné z verzí odhalil lidem tajemství bohů (patrně příčinu jejich nesmrtelnosti, viz též *Epos o Gilgamešovi*)
- podle rozšířenější verze jim předložil na hostině jako pokrm upečeného svého vlastního syna Pelopa (zakladatele olympijských her), aby vyzkoušel jejich vševědoucnost
- bohové čin odhalili a Pelopovi vrátili život, zato Tantalos musel podstoupit krutý trest:
- byl uvržen do Tartaru, kde je na věky trýzněn hladem a žízní, přičemž nemůže dosáhnout na nic, co by jeho muka utišilo, ačkoli je kolem něj hojnost jídla i pití (pro něj nedosažitelná)

- trest bohů postihl i jeho potomky
 - **Pelops** a **Hippodamie** spolu měli 6 synů, z nichž dva měli mezi sebou nesmiřitelnou nenávist, šlo o Átreu a Thyesta (tedy Tantalovi vnuci)
 - ruce si podali jen jednou: při vraždě svého bratra Chrysippa, ke které je navedla jejich matka Hippodamie, aby pomstila nevěru svého manžela
 - oba bratři se tím zbavili konkurenta v boji o otcův trůn
 - po vraždě však museli uprchnout do vyhnanství v Mykénách, kde jim poskytl útočiště manžel jejich sestry – mykénský král Sthenelos (syn hérao **Persea** a **Andromedy**)
 - oba v Mykénách, nazývaných pro své bohatství jako Zlaté Mykény, žili i po jeho smrti, za vlády Sthenelova syna Eurysthea, jenž zahynul při prohrané válce s Athénami (proti athénskému králi Demofontovi)

- tehdy se oba bratři dostali do sporu o nástupnictví v Mykénách
- **Thyestes** měl 2 syny staršího **Tantala** (pojmenovaného po Thyestovu a Átreovu dědovi) a mladšího **Pleisthena**
- **Átreus** měl 4 syny se 3 manželkami: Pelopova vnučka Kleola mu porodila **Pleisthena** (jmenoval se stejně jako mladší Thyestův syn), Aerope staršího **Agamemnona** a mladšího **Menelaa**, Pelopia **Aigistha**
- Átreus se zmocnil zlatého rouna, o němž pravila věštba, že jeho majitel bude vládnout Mykénám, a prohlásil se za mykénského krále
- Thyestes však svedl Átreovu manželku Aeropu, s jejíž pomocí zlaté rouno získal (ukradl) a prohlásil se za mykénského krále
- netrvalo dlouho a Átreus ho s pomocí bohů i mykénského lidu přemohl: naoko sice uznal Thyestův nástupnický nárok

s tím, že trůn by opět náležel jemu samotnému jen v případě, že by slunce obrátilo svůj směr po nebi – učinil tak ovšem po předchozí dohodě s Diem a Hermem

- Helios pak na Diův příkaz obrátil svůj sluneční vůz do protisměru, takže slunce toho dne zapadlo na východě
- Thyestes přenechal bratrovi trůn a utekl do vyhnanství, pro jistotu vzal s sebou i Átreova malého syna Pleisthena
- ve vyhnanství žil Thyestes touhou po pomstě a právě Átreův syn se měl stát nástrojem této pomsty: vychoval ho jako vlastního, v nenávisti k Átreovi
- jakmile Pleisthenes dospěl, poslal ho Thyestes do Mykén, aby Átreu zabil
- Átreus ho však v sebeobraně probodl a teprve poté poznal podle mateřského znamení, že šlo o jeho syna
- rozhodl se Thyestovi pomstít: vyslal k němu posla s pozvánkou pro něj i oba jeho syny na hostinu smíření

Mykény – Lví brána

Mykény – celkový pohled

- Thyestes přijal a se syny dorazil do Mykén, kde ho Átreus uvedl do hodovní síně a hostina začala
- když spolu pojedli a trochu popili, Thyestes si vzpomněl na své syny a požádal Átreu, aby pro ně poslal
- Átreus zavolal sluhy, ti vešli do hodovní síně s velkými mísami, na nichž ležely useknuté hlavy a nohy jeho synů (podle jiné verze hlavy a ruce)
- zděšený Thyestes ani nepomyslel na pomstu a vypravil ze sebe jen prosbu, aby mu vydal i zbytky mrtvých těl synů kvůli důstojnému pohřbení těl podle božských zákonů
- Átreus odpověděl: „Už jsi je přece pohřbil. Ve svém břiše. To pečené maso, na němž sis tak pochutnával, byly údy a vnitřnosti tvých synů!“
- touto variací zločinu jejich dědy Pelopa došlo k vyvraždění Thyestových potomků, čímž byl stvrzen nárok Átreovců na mykénský trůn (na úkor Thyestovců)

- Thyestes bratrův rod proklel, Átreovi potomci tak byli 2x prokleti za tentýž zločin (jednou bohy kvůli Tantalovi, podruhé Thyestem kvůli Átreovi)
- Átreův zločin rozhněval bohy a přivolal jejich pomstu: pomohli Thyestovi prchnout a seslali na Mykény neúrodu, která měla trvat tak dlouho, dokud se Thyestes nevrátí do Mykén – slova svého rozhodnutí nechali oznámit věštbou, věštba však nesdělovala, jestli se má vrátit jako král, nebo jako mstitel
- Átreus usoudil, že postačí, když se Thyestes vrátí jako vězeň
- dal ho hledat, ale marně (skrýval se v Épeiru)
- Thyestes však měl ještě nejmladšího nevlastního syna Aigistha (který vzešel z jeho incestního spojení s Pelopeiou)
- přivedl ho do Mykén, kde ho vychoval stejně jako Thyestes jeho syna Pleisthena – tedy coby svého syna, ve skutečnosti nástroj své pomsty

- po dlouhé době se Átreovým synům Agamemnonovi a Menelaovi podařilo Thyesta objevit a násilím přivést do Mykén
- Átreus ho uvrhl do vězení a poručil Aigisthovi, aby ho zabil, protože se prý chce vraždou krále zmocnit mykénského trůnu
- Aigisthos odešel splnit rozkaz, Thyestes ho však ve vězeňské kobce poznal a všechno mu vysvětlil, načež se Aigisthos rozzlobil a chtěl se pomstít, načež Átreovi oznámil splnění rozkazu a s předstíranou radostí ho doprovodil k mořskému břehu, aby se zúčastnili děkovné bohoslužby – jakmile Átreus pozvedl ruce k modlitbě, Aigisthos ho zezadu probodl
- Thyestes hodlal zabít také Agamemnona s Menelaem, ti však uprchli ke spartskému králi Tyndareovi

- Thyestes se znovu prohlásil mykénským králem, vládl tvrdě, ne však dlouho
- Menelaos se oženil s dcerou boha **Dia** a Tyndareovy ženy **Ledy Helenou**, považovanou za nejkrásnější ženu tehdejšího světa (H. si ho vybrala z mnoha uchazečů z královských rodů celé Hellady, kteří se kvůli ní téměř dostali do válečného konfliktu), měli spolu dceru **Hermionu**
- když Tyndareos zemřel, Menelaos se stal spartským králem
- jako mstitel se vypravil do Mykén Agamemnon, jenž se dal králi Thyestovi ohlásit jako cizinec hledající spravedlnost, a hned v trůnní síni svého strýce beze slov zabil
- Agamemnon pak vyhnal Aigistha a coby nejstarší Átreův syn se stal mykénským králem
- oženil se s dcerou spartského krále Tyndarea a jeho ženy Ledy **Klytimestrou** [Ize psát i Klytaimnestra]

- osud posledních Átreovců v mýtech?
 - Agamemnon před vyplutím do Tróje obětoval bohyni Artemidě svou nejstarší dceru Ifigenii, aby zajistil vítr válečnému loďstvu řeckých spojenců při plavbě proti Tróji
 - za to ho Klytaimestra po jeho návratu z války spolu s Aigisthem zavraždila
 - na radu boha Apollona pak jejich děti Elektra a Orestes svou matku a jejího spoluviníka zabily
 - Elektra dožila v osamění, Orestes pronásledovaný Erinyemi zešílel, nakonec však byl od svého zločinu očištěn v Delfách (kam ho Erinye pronásledovaly) a bohové mu odpustili, a měli ještě nejmladší sestru Chrysothemis
 - Hermiona (dcera Menelaa a Heleny) byla ještě před válkou zasnoubena s Orestem, nakonec ji však otec zaslíbil Achilleovu synovi Neoptolemovi, který si ji po válce vzal

Agamemnonova posmrtná maska

- Átreovci v antické řecké epice a dramatu:
 - Homér: *Ilias, Odyssea*
 - Aischylos: *Oresteia* (trilogie, nejstarší dramatické zpracování látky, pochází z roku 458 př.n.l.)
 - Sofokles: *Elektra* (tragédie cca z 418-410 př.n.l.)
 - Sofokles: *Átreus* (nedochováno)
 - Sofokles: *Thyestes* (nedochováno)
 - Euripides: *Ifigenie v Tauridě* (tragédie z r. 423 př.n.l.)
 - Euripides: *Elektra* (tragédie cca z r. 413 př.n.l.)
 - Euripides: *Orestes* (tragédie z r. 408 př.n.l.)
 - Euripides: *Thyestes* (zlomkově zachovaná tragédie)

- Átreovci v antické římské literatuře:
 - Lucius Varius Rufus: **Thyestes** (nedochovaná tragédie cca z r. 29 př.n.l., považována za jednu z nejlepších římských tragédií)
 - Seneca: **Agamemnon** (patří mezi jeho nejstarší tragédie, datace neznámá)
 - Seneca: **Thyestes** (tragédie z 1. stol. n.l.)
- Átreovci v novodobé dramatice (výběr):
 - Gerhart Hauptmann: **Agamemnonova smrt** (1944)
 - Hugo von Hofmannsthal: **Elektra** (tragédie o 1 dějství, zhudebnil Richard Strauss – opera, 1909)
 - Darius Milhaud: **Agamemnon** (opera, 1927)
 - Jean Giraudoux: **Elektra** (1937)